

شب یلدا و آیین آن

شب یلدا طولانی ترین شب سال

ایرانیان قدیم، شادی و نشاط را از موهبت های خدایی و غم و اندوه و تیره دلی را از پدیده های اهریمنی می پنداشتند. مراسم نوروز، جشن مهرگان، جشن سده، چهارشنبه سوری و شب یلدا و سنت ها دیگر در واقع بیانگر این حقیقت است که ایرانیان پس از رهایی از بیدادگری و ستم به شکرانه باز یافتن آزادی، جشن برپا می ساختند و پیروزی نیکی بر بدی و روشنایی بر تاریکی و داد بر ستم را گرامی می داشتند. شب یلدا نیز یکی از این موارد است.

در دوران کهن، شب مظهر تاریکی و تباهی و وحشت بوده و اغلب سعی می کردند که شب هنگام با افروختن آتش و افزودن نور، خانه روشن باشد. تا پلیدی و تباهی در آن راه نیابد. شب یلدا طولانی ترین شب است. یعنی تسلط تاریکی بر زمین از تسلط نور خورشید و روشنایی می کاهد. و چون فردای این شب روشنایی بر ظلمت غالب و روز طولانی می شود، ایرانیان تولد دوباره خورشید را که مظهر روشنایی است جشن می گیرند.

در ایران کهن هر یک از سی روز ماه، نامی ویژه دارد، که نام فرشتگان است. نام دوازده ماه سال نیز در میان آنهاست. در هر ماه روزی را که نام روز با نام ماه یکی باشد، جشن می گرفتند. دی ماه، در ایران کهن، چهار جشن، وجود داشت. نخستین روز دی ماه و روزهای هشتم، پانزدهم و بیست و سوم، سه روزی که نام ماه و نام روز یکی بود. و در این سی روز ماه، سه روز آن «دی» نام دارد و هر سه روز را در گذشته جشن می گرفتند.

امروز از این چهار جشن تنها شب نخستین روز دی ماه، یا شب یلدا را جشن می گیرند، یعنی آخرین شب پاییز، نخستین شب زمستان، پایان قوس، آغاز جدی و درازترین شب سال.

یلدا از نظر معنی معادل با کلمه نویل از ریشه ناتاليس رومی به معنی تولد است و نویل از ریشه یلدا است . واژه یلدا سریانی و به معنی ولادت است . ولادت خورشید (مهر و میترا) و رومیان آن را (ناتاليس انوبکتوس) یعنی روز (تولد مهر شکست ناپذیر) نامند .

آیین شب یلدا یا شب چله

صدای پای یلدا آرام آرام به گوش می رسد. پدربزرگها و مادر بزرگها خانه را برای استقبال از فرزندان می آریند و فرزندان و نوه ها نیز از آن سوی برای دیدار بزرگان خانواده بی قرارند . برگزاری مراسم یلدا ، آیینی خانوادگی است و گردهمایی ها به خویشاوندان و دوستان نزدیک محدود می شود . ایران کشوری با فرهنگی غنی است که مردمانش بنا به ذوق و سلیقه و طبیعت منطقه ای که در آن زیست می کنند هر یک برای برگزاری سنت های کهن آداب خاص خود را دارند آیین شب یلدا یا شب چله، خوردن آجیل مخصوص ، هندوانه، انار و شیرینی و میوه های گوناگون است که همه جنبه نمادی دارند و نشانه برکت، تندرستی، فراوانی و شادکامی هستند.

فال حافظ و شاهنامه خوانی

یکی دیگر از رسم های شب یلدا، «فال حافظ گرفتن» است اگر رسم ها و آیین های دیگر یلدا را میراثی از فرهنگ چند هزار ساله بدانییم ولی فال حافظ گرفتن در شب یلدا در سده های اخیر به رسم های شب یلدا افزوده شده است. شاهنامه خوانی و قصه گویی پدر بزرگ و مادر بزرگ دور کرسی برای کوچکترها نیز از آیین های یلدا است که خاطرات شیرینی برای بزرگسالی آنها فراهم می آورد.